

tots els tentacles de la dominació, crear llaços de classe, suport mutu, afinitat afectiva i ideològica, i algunes coses més. En definitiva, espais lúdics d'apoderament individual i col·lectiu. Una nova proposta d'oci per a la revolució social dels nous temps està per fer?

Per a què el barri del Poblesec segeixi sent un barri obrer i reivindicatiu que lluita ara i sempre.

Bibliografia sumària

75è aniversari Societat Coral Els Moderns del Poble Sec. (2001) Barcelona, Societat (vegeu també el núm. 3, de la revista del Centre de Recerca Històrica de Poble Sec-CEHISEC, *El Poblesec: retalls d'història*, del 2002)

CLAVÉ, Josep A.; TORRES, Josep M (1860) *El Carnaval de Barcelona en 1860: batiburrillo de anécdotas, chascarrillos...* Barcelona, Libr. Española (es pot trobar on-line)

COL·LECTIU REPENSAR POBLE SEC. (2013) *Qui és vianant? Qui són persones? Notes sobre un pla urbanístic al Poblesec que ens exclou. Biblio 3W. Revista bibliogràfica de geografia y ciencias sociales*, XVIII, núm. 1049 (05), 15 de novembre 2013 <<http://www.ub.edu/geocrit/b3w-1049/b3w-1049-05.htm>>

El Júpiter, futbol rebel al Poblenou. (2002) FC Sant Pauli Fanclub Catalunya (I, 02/04/2002; II, 09/05/2002) <<http://www.stpaulicatalunya.cat/b/2012/04/el-jupiter-futbol-rebel-al-po>; <http://.../2012/05/el-jupiter-futbol-rebel-al-po>>.

CULLELL, Pere; FARRÀS, Andreu (2001) *L'Oasi català. Un recorregut per les bones famílies de Barcelona.* Barcelona, Planeta

ELORZA, Antonio (ed.) (1970) *Socialismo utópico español.* Madrid, Alianza

GARCIA BALANÀ, Albert (1995) *Ordre industrial i transformació cultural a la Catalunya de mitjan segle XIX: a propòsit de Josep Anselm Clavé i l'associacionisme coral. Recerques: Història, economia i cultura*, 33, p. 103-134

GABRIEL, Pere (2004) *Periferies de Barcelona, 1850-1950. Unes taules —fragmentàries i a mig fer— i un comentari.* A: OYÓN, José Luis; GALLARDO, Juan José (coords.) *El Cinturón Rojinegro: radicalismo cenetista y obrerismo en la periferia de Barcelona (1918-1939)*, Barcelona, Carena, Grupo de Historia José Berruero, p. 219-221.

MARTORELL, Oriol (1969) *De Clavé a Millet, Destino*, núm. 1673.

SCERESINI, Andrea (2008) *Club Sportiu Júpiter. El equipo de los obreros que hicieron la revolución.* Fundació Andreu Nin <<http://www.fundanin.org/sceresini1.htm>>.

SERRA, Eva (1974) *Clavé, d'avui estant. Un programa de cultura popular, Serra d'Or*, desembre, p. 75-78.

VERA, Esther (2009) *La Catalunya feudal*, El País, 24/09/2009 <http://elpais.com/diario/2009/09/24/catalunya/1253754442_850215.html>

VINYES, Ricard (1989) *La presència ignorada. La cultura comunista a Catalunya (1840-1931)*, Barcelona, Edicions 62

Una primera versió del text va ser esbossada durant la Ruta Popular pel Poblesec, el 13 juliol de 2002, davant de la Seu de la Societat Coral Els Moderns (c/Blasco de Garay, 15 - Bar Domingo). Entre la finalització de la redacció d'aquest text i la seva publicació, el Domingo ha tancat les seves portes i Els Moderns han canviat de seu. Altres "moderns" en els bars de Blai els estan progressivament substituint... Ai làs!

Publicació anarquista
del barri del Poble Sec
Barcelona, primavera 2014
Edició en català

Q·U·A·D·E·R·N·S PER·LA·MEMÒRIA REVOLUCIONÀRIA

103

“SI NO PUC CANTAR, NO ÉS LA MEVA REVOLUCIÓ” CORALS I OCI AL POBLESEC

Cuando la política ha logrado establecer una libertad de prensa más o menos lata, unas Cortes, una ley electoral, etc., ha dado ya todo lo que podía dar de sí; esperar que ella cure las llagas sociales y que sea productora de la pública felicidad, es un delirio. La revolución política ha muerto para España, la revolución social le ha sucedido.

La Fraternidad, 9 de gener de 1848

Molt molt abans que Fèlix Millet (1935) —Creu de Sant Jordi i Clau de Barcelona— estafés uns 10 milions d'euros a través de la Fundació Orfeó Català ara tot just fa uns anys; molt abans que Fèlix Millet (1903-1967) —banquer, col·laborador de l'exèrcit franquista i fundador d'Òmnium Cultural— fos nomenat president de l'Orfeó Català el 1951; abans que Lluís Millet (1867-1941) —amb una òptica profundament catòlica i conservadora— fundés l'Orfeó Català el 1891; abans de tot això, un republicà radical d'esquerres creava la primera coral, **La Fraternitat**. “Els Moderns del Poblesec” en són deixebles.

Pels volts de 1926, quan la coral “Els Moderns” va ser fundada, se'n podien comptar més d'una vintena al barri (com La Palma Moderna, creada uns anys abans i de la que encara en queden membres). Totes elles formaven part d'una tradició musical no folkloritzada ni institucionalitzada, informal, popular i autònoma, i eminentment rebel i lúdica; era la tradició dels cors Clavé que s'havia estès per tota Catalunya des de mitjans de segle XIX. Des d'inicis del segle següent, la gran burgesia catalana —amb la participació especial de la nissaga dels Millet— ha provat de reduir aquella tradició a un moviment cultural de reivindicació nacional. I ho ha intentat a través de rèpliques refinades, benparlades, higienitzades, dirigides i catalanistes; principalment, a través de l'Orfeó Català pare i de tota la seva estela d'orfeonets en barris i pobles de Catalunya (“Seny i ordre!”, clamarien). Tot plegat ha anat íntimament acompanyat d'un relat històric que ha fet captiu el passat per a subjugar el present. L'escriptura de la història, el control de l'imaginari

col·lectiu i la censura de la memòria individual i familiar són alguns dels grillons que usen les elits d'aquí i d'arreu, d'ahir i d'ara, per a la seva avidesa d'hegemonia.

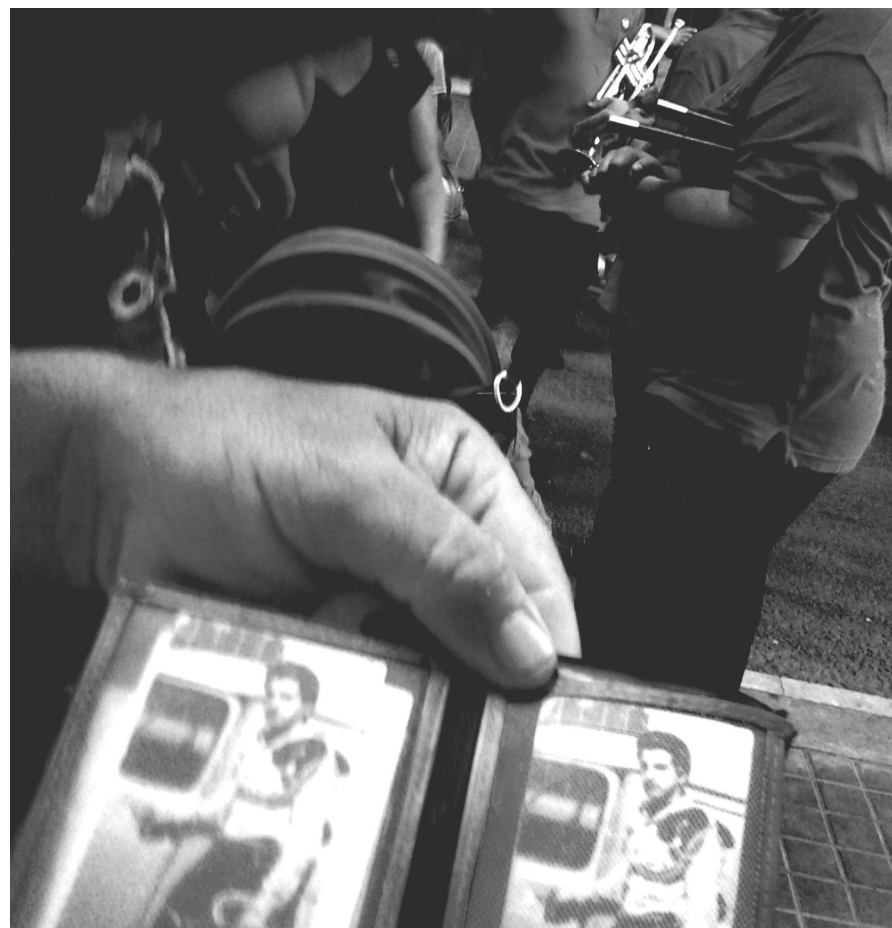
La música, com a carrosseria cultural que transporta desitjos, vivències, inquietuds i idees, no escapa a aquesta voluntat del poder. Potser d'aquí també la dèria del ravaler Vázquez Montalbán de compilar un *Cancionero General 1939-1971* (1972) i de mostrar l'existència d'un gust popular amb lògica interna pròpia. No és casualitat (què és al capdavant casual?) que aquest autor renegué en aquesta obra de l'esnobisme d'Oriol Bohigas; ni és casualitat que Bohigas hagués fundat amb Josep Martorell el Grup "R" (la *gauche divine* de l'arquitectura racionalista), l'any en què el poble ras es tornava a aixecar arrel de la Vaga de Tramvies (1951); ni és casualitat que Josep fos germà d'un altre Oriol que va esdevenir el gran seguidor de l'esperit dels Millets a la Coral Sant Jordi.

El poder i les nissagues es perpetuen al cor de l'*oasi català*: aquest paradís per a unes quantes famílies que hi maneguen tota l'aigua des de fa dos segles sota les palmeres de l'Orfeó Català, el Círculo Ecuéstre, el Cercle d'Economia o el Futbol Club Barcelona. Malgrat que Fèlix Millet comentés "Som uns 400 i sempre som els mateixos", no hi hauria paradís sense la col·laboració interessada de l'elit professional. L'oasi, doncs, segueix i segueix, canviant i immutable. Oriol Bohigas i Josep Martorell van ser els grans "dissenyadors orgànics" de l'urba-

nisme de les Olimpíades de 1992: l'empresa MBM Arquitectes (Martorell-Bohigas-Mackay, fundada el mateix 1951), va projectar la Vila Olímpica i el Port Olímpic, i van metamorfosar una antiga utopia obrera en un somni especulatiu, *la Nova Icària*. Avui, el fill de Bohigas —Josep Bohigas— està al moll de l'ós d'un altre gran muntatge discursiu i fàctic adreçat al benefici dels grans inversors sense discriminació de procedència, el Pla Paral·lel (no us perdeu l'anàlisi punxent d'aquest pla que vol transformar de soca-rel el Poblesec, a: <<http://www.ub.edu/geocrit/b3w-1049/b3w-1049-05.htm>>).

L'antecedent directe d'aquest pla és l'intent d'adecentar el cabaret i el *destape* en el remodelat El Molino: un exemple més de normalització oficial del fet històric i del fet musical (sense oblidar el component visual i corpori que té la música, més enllà de l'auditiu). Tot plegat succeeix mentre el cabaret antic, alegre, matusser i espontani sobreviu rònec ben aprop, en el reservat d'un bar del Portal (una nota de record al Colorines, traspassat fa uns mesos, amb sabates de *lentejuelas* vermelles i el més elegant pantaló de sets i sorgits). Tot plegat, mentre proliferen cabarets nous, *punks*, *trans*, *okupes*, *queers*, efimers, sense seu fixa, per tota la ciutat (i una altra menció, sentida, a l'Uri Caballero, l'últim a plegar).

Ara, la Fundació El Molino (FEM) té objectius més ambiciosos, per als que segueix construint un passat en el seu benefici. El Pla Paral·lel pretén re-valorit-

lectiu de Cantaires. Allí, fins i tot, moltes bandes han anat desapareixent i se n'han de llogar per a celebrar l'arribada de la segona Pasqua, aquella gran festa popular que actualment és tan concorreguda per la *gentry* de l'Illa de l'Òstia i el Born.

Sia com sia, "Els Moderns del Poblesec" i les corals continuen sent llocs de

creació de vincles. Com les corals, els clubs de futbol, els grups de teatre, les penyes flamenques, les agrupacions de pentanca, els tallers de *reiki* sense gurús, les places on es troben els amos de gossos, etc. —també, els ateneus anarquistes!— són espais-xarxa potencialment polítics i subversius. Des d'ells, es pot establir un llenguatge propi i autònom, confrontar

macions d'entreteniment auto-organitzat i no prescrit en espais de cohesió social, d'identitat de classe, de suport mutu, de circulació d'idees, i, també, de tensió revolucionària. El cas del Club Deportivo Júpiter del Poble Nou, que va viure el seu esplendor en aquelles dècades, n'és un clar exemple: un lloc de trobada de futbolistes i aficionats de diferents sensibilitats polítiques. De fet, el 1924, el club va participar en un homenatge a l'Orfeó Català, i, poc després de la proclamació de la II República, va rebre amb honors i multituds al president de la Generalitat, Francesc Macià d'ERC. En aquells anys, el C. D. Júpiter servia alhora de suport a grups anarquistes armats, i, el juliol de 1936, el seu estadi va esdevenir arsenal i camp d'alistament popular contra el feixisme.

Més enllà dels vincles familiars i veïnals de "Els Moderns", es va establir una densa xarxa de relacions amb les altres co-

ral del Poblesec, Barcelona i Catalunya, a través de celebracions de diferent pelatge (com els aniversaris de cors, els balls i, sobretot, aquelles tradicionals sortides de Pasqua a les Planes o més enllà que van arrencar el 1928). Després de la Guerra Civil, "Els Moderns" van desaparèixer, com també van desaparèixer moltes persones i tota activitat pública de contestació política. El 1948, la coral va ressorgir, si bé amb una tessitura conservadora i espanyolista. Amb diversos formats —banda, cor, caramelles, popurris i quadres escènics mixtes—, va participar en actes amb membres de les JONS, les Corts i la Guàrdia Civil. Per això o per allò altre, la coral no va arrencar en aquesta segona etapa. Els anys 1980, es va crear una banda de vents i percussió encara en actiu, mentre el cor anava dissolent-se en una tendència comuna en tot el moviment coral claverià. A la Barceloneta —eixam antic de cors— ara queda poc més que el Se-

zar aquesta avinguda promovent el consumisme musical i artístic, així com el turisme de creuers i quartos. Per a aquesta revalorització econòmica, s'ha servit de la memòria revolucionària —en especial, de la memòria de les barricades a la Bretxa de Sant Pau de 1936. El web d'aquest lobby empresarial no ha tingut manies de fornir-se de materials de *kaosenlared* o de llibres d'Agustín Guillamón <<http://www.fundacioelmolino.org/>>. Aquest fet es pot entendre com una tendència a la banalització —fins i tot, a la glamuritització— del fet subversiu (això sí, del fet subversiu passat i intransferible al present). Molt diferent de la rebel·lia de la història, la història de la rebel·lia pot crear un valor afegit mercantil a l'espai. No oblidem que les rutes històriques de la Guerra Civil a Barcelona comencen a ser un esquer per a turistes d'arreu del món melangiosos del que voldrien haver estat però, al capdavant, ja no són.

Ben al marge d'aquestes rutes mercantilitzades de "consum revolucionari", en el marc de la festa major del barri de 2012, es va celebrar l'annual Passejada Popular pel Poblesec. La ruta va aturar-se davant de la seu de la Societat Coral "Els Moderns", al carrer Blasco de Garay, 15 (Bar Domingo), amb la intenció d'explicar una mica la història no oficial d'un moviment cultural que vindicava la revolució social i moral (aleshores pensades inevitablement indissolubles). Allí mateix, es va presentar un nou cor del Poblesec. Malgrat no ser conscient, podria entroncar-se amb la tradició coral Clavé/

anti-Millet per dues raons: pretenia crear una nova veu col·lectiva anti-autoritària i sentia certa afeció per l'antic lema claverià "*Instruiu-vos i sereu lliures, associeu-vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu fel·lços*". A continuació, contarem una mica d'aquesta altra història.

EL CARNAVAL DE BARCELONA.

Malgrat que mai podrem trobar l'origen primer de res, podem remuntar-nos fins el 1845. Era poc després de l'atac popular a la Ciutadella de Barcelona: el símbol de les forces borbòniques a Barcelona construït poc després de 1714. No seria ingenu —sinó políticament conservador— pensar que aquest era un atac de caire nacionalista (com és políticament conservador el biaix de la commemoració del tricentenari en clau *4 barres*). L'atac era més aviat un cop de força popular contra el focus principal de repressió obrera, i, en general, contra un nou mode de producció industrial i d'ordre social. Tot ple-

gat va provocar un estat d'excepció que seria gairebé la regla (més que l'excepció) a Barcelona al llarg del segle XIX.

Doncs, aquell any 1845, Josep Anselm Clavé està a la presó pel seu paper a les Bullangues barcelonines, i allí comença a rumiar la possibilitat de crear una societat musical de suport mutu. Dit i fet, L'Aurora apareix el 1846 per fer front a la precarietat, a la malaltia i a l'atur. Però aviat, l'orquestra de corda menestral de resistència es transforma en un cor obrer d'instrucció moral i d'agitació política (*"en el banquet del món avui, l'obrer ja hi cap"*, diria Clavé). El 1850, es crea la coral **La Fraternidad**, que pren el nom de la revista que ha aplegat els seguidors d'Étienne Cabet a Espanya. Potser cal recordar que els "cabetians" promovien aquell paradís a la Terra anomenat *Icaria*: una comuna igualitària sense propietat ni moneda. Compartien, però, una fe desmesurada en la raó científica, una creença il·lusòria en què la instrucció obrera era suficient per a l'alliberament individual i col·lectiu, i una teleologia d'arrels cristianes basada en la redempció abnegada, pacífica i moralitzant. Tot i això, el seu discurs va ser contundent quant al poder religiós i polític (com mostra la cita inicial d'aquest quadern).

Sia com sia, en poc anys, el moviment coral s'estén com la pólvora dels canons de Montjuïc, que ja fa anys que han deixat d'apuntar cap al mar i miren cap al centre de la ciutat (també, per aquesta raó, Barcelona és la ciutat de les bombes).

Apareixen corals com bolets al Born i als pobles del pla, i el 1853 ja n'hi ha a Sant Andreu, Sants, Hostafrancs, Gràcia, Sant Martí, La Bordeta, L'Hospitalet i Sant Feliu. Aquell mateix any, les autoritats, neguitoses, prohibeixen els balls organitzats pels cors per la potencial càrrega revolucionària. Però això (ni el desterrament a Maó de Clavé i d'altres companys després del bienni progressista) aconseguix aturar la bola de neu que esclata a la represa multitudinària i subversiva del Carnaval de 1860. Durant els tres dies de regnat del Carnestoltes, hi ha més de 100 balls i unes 100.000 persones rendeixen culte al nou rei: canten i ballen contra el polític, contra el clergue, contra el patró i contra el professional (com algunes de les obres de Clavé expliciten). El 1864, vora de seixanta societats corals de tota Catalunya, amb més de 2.000 obrers, s'apleguen a Barcelona.

El 1867, Clavé torna a ser empresonat. Aquesta vegada és degut a què és redactor de l'*Almanaque democrático*: una revista on participa amb antics companys cabetians, com Narcís Monturiol. En aquell mateix any, neix el besavi de Fèlix Millet. Des que Clavé és empresonat, des

que participa a la Revolució de 1868, des que s'integra a la política de la I República i des que mor el 1874, el pes polític del moviment coral va caient. Força anys després, Lluís Millet va tenir un paper destacat en aquest declivi. Millet s'encarrega de desvestir les societats corals del seu paper subaltern de transformació social, i el 1891 confecciona per a l'Orfeó Català un vestit a mida de la docilitat obrera i l'ordre burgès.

* * *

Tot i això, els cors Clavé van seguir reproduint-se i reescrivint el programa revolucionari original. "Els Moderns del Poblesec", creats molt després de la mort de Clavé i el naixement de Millet, manifesten verbalment aquest pòsit històric encara avui: *"En el inicio del nuevo milenio, con el cultivo de la música y del canto contribuimos todos juntos a mantener una tradición que comenzó en el 1850 con la fundación de la Stat. Coral La Fraternitat, por el inmortal maestro Josep-Anselm Clavé y que, hoy en día, continúa viva. Hay muchas ramas del primitivo árbol que sigue su lema: Progreso, Virtud y Amor"* <http://www.poblesec.entitatsbcn.net/diba_servei/ so-

cietat-coral-els-moderns/>. Els primers "Moderns" tenien també la seva seu en un bar, al carrer Radas, 47. Eren una coral "humorística" i cantaven cançons picants, claverianes i de moda. Els primers socis —uns setanta— eren obrers, pescadors, fusters, picapedrers, pagesos i paletes, veïns i familiars del Poblesec.

Entorn de la coral, altres espais d'oci autònom es van anar creant; per exemple, un grup teatral, diverses penyes i un club esportiu. El grup de teatre va actuar en diverses ocasions a l'Ateneu Republicà Radical als anys 1930. Aleshores, l'Ateneu —fundat el 1908 i situat al carrer Cabanyes— tenia un paper molt dinàmic al barri i donava aixopluc a nombrosos col·lectius, com la Joventut Republicana Radical del Poblesec, el Grup Anticlerical Benèfic de Barcelona, l'Agrupació Radical Claridad, el Sindicat Únic del Ram de la Fusta de Barcelona i Radi, l'Associació de Treballadors del Ram de l'Alimentació de Barcelona i Radi, i el Sindicat d'Obrers Camperols de Barcelona i Província. A més a més del grup teatral i de les penyes recreatives Els Rebeldes i Els Guapos, va aparèixer el club de futbol Els Moderns. Aleshores, aquestes for-

